

Regionális Fejlesztési Operatív Programok Irányító Hatósága

Útmutató

**a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) és a Versenyképes Közép-
Magyarország Operatív Program (VEKOP) keretében konzorciumi formában megvalósuló
projektek kezeléséhez**

Jóváhagyta


Oláh Gábor
helyettes államtitkár



2018. június 27.

I. Útmutató célja

Jelen Útmutató (a továbbiakban: Útmutató) célja a 2014-2020 programozási időszakban az egyes európai uniós alapok által finanszírozott Terület- és Településfejlesztési Operatív Programok és a Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program keretében konzorciumi formában megvalósítandó projektekkel kapcsolatos speciális kérdések összefoglalása.

Az Útmutató a releváns jogszabályi rendelkezések, valamint a mellékelt „**KONZORCIUMI EGYÜTTMŰKÖDÉSI MEGÁLLAPODÁS Támogatásban részesített projekt megvalósítására**” (a továbbiakban: Megállapodás) című dokumentum sablon tartalmát figyelembe véve, azokkal összhangban tartalmazza a TOP és VEKOP keretében alkalmazandó előírásokat.

II. Útmutató hatálya

Az Útmutató hatálya kiterjed a TOP és VEKOP keretében meghirdetett felhívások alapján támogatásban részesülő kedvezményezettekre, továbbá az ezek végrehajtásában részt vevő közreműködő szervezeti feladatokat ellátó szervezetekre (Államkincstár, NGM RFP HÁT Támogatáskezelési Főosztály), valamint a Regionális Fejlesztési Operatív Programok Irányító Hatóságára (IH).

Az Útmutató a 2014-2020 programozási időszakban az egyes európai uniós alapokból származó támogatások felhasználásának rendjéről szóló 272/2014. (XI. 5.) Kormányrendelet (a továbbiakban: Rendelet) hatálya alá tartozó TOP és VEKOP projektek megvalósítása érdekében létrehozott konzorciumi együttműködésekre vonatkozó szabályokat összegzi.

Jelen Útmutatóban foglaltakat az egyes Felhívásokban foglalt eltérésekkel együtt kell alkalmazni.

A konzorciumok kezelésére vonatkozó egyes speciális kérdéseket más, a területi operatív programok végrehajtására vonatkozó útmutató is tartalmazhat.

III. Konzorcium fogalma, célja

A konzorcium több kedvezményezett támogatásával megvalósuló projektek esetében a részes felek (tagok) polgári jogi szerződésben szabályozott munkamegosztásán alapuló együttműködése a projekt közös megvalósítása, valamint ennek érdekében közös gazdasági érdekeik előmozdítása és erre irányuló tevékenységük összehangolása céljából.

A konzorcium létrehozására irányuló *Megállapodásban* a támogatási kérelem benyújtására jogosult támogatást igénylők arra vállalnak kötelezettséget, hogy a projektet a támogatási kérelemben meghatározott módon közösen megvalósítják.

A **konzorcium célja**, hogy lehetővé tegye a komplex, egy önálló pályázó által nem, vagy nem megfelelő hatékonysággal megvalósítható fejlesztések létrehozásához szükséges összefogást. Biztosítja az egyes beruházásokkal közvetlenül érintettek bevonását a projekt kidolgozásába, megvalósításába, fenntartásába úgy, hogy minden tag önálló felelősséggel is rendelkezék a projekt szakmai tartalmának meghatározó részét képező, általa vállalt tevékenységért. A konzorcium keretében tehát több, önálló szervezet egy adott pályázati célt egy projekt keretében, együttműködésben valósít meg.

A **konzorciumok kezelésének alapelve** az, hogy a konzorciumokat létrehozásuk céljával összhangban alapvetően egyetlen egységként (projektgazdaként), az általuk megvalósítandó fejlesztést pedig szintén egy egységes projektként kell kezelni.

A projektkiválasztás, illetve projektmegvalósítás egyes fázisaiban azonban bizonyos tényezők szempontjából a konzorcium egy egységként történő kezelése nem teszi lehetővé minden vonatkozó szabály (jogszabályok, pályázati kiírás) megfelelő alkalmazását, így azok tagi szintű kezelése válik szükségessé (például a felelősség kérdése, vagy az önerő).

IV. A konzorcium létrejötte

A konzorcium az azt létrehozó „KONZORCIUMI EGYÜTTMŰKÖDÉSI MEGÁLLAPODÁS a Támogatási kérelem benyújtására” című létesítő Megállapodás dokumentum aláírásával jön létre. Amennyiben a támogatási kérelem támogatást nyer, úgy az együttműködő felek megkötik a „KONZORCIUMI EGYÜTTMŰKÖDÉSI MEGÁLLAPODÁS a Támogatásban részesített projekt megvalósítására” című megállapodást, melyre a Megállapodás sablon alkalmazandó azzal, hogy a tagok a dokumentum által nem szabályozott kérdésekről is rendelkezhetnek, de a sablon 1-8. pontjai nem törölhetőek és nem módosíthatóak. A Megállapodás sablonban foglaltakkal ellentétes, vagy attól eltérő módon szabályozó rendelkezés alkalmazása kizárólag a támogató előzetes engedélyével lehetséges.

IV.1. A konzorcium tagjai

A konzorcium tagja csak az lehet, aki

- megfelel a felhívásban foglalt jogosultsági feltételeknek, és
- részt vesz a pályázat alapvető céljának megvalósításában, és
- támogatásban részesülhet.

IV.2. Nem minősül konzorciumi tagnak

- az alvállalkozó,
- a szállító,
- az a partner, aki nem részesülhet támogatásban.

IV.3. A konzorciumvezető kijelölése

A konzorciumot, mint polgári jogi társaságot harmadik személyekkel szemben a konzorciumi tagok által a konzorciumot létrehozó szerződésben (Megállapodásban) kijelölt tag képviseli.

V. A konzorciumvezető valamint a tagok jogai és kötelezettségei

V.1. A konzorciumvezető

A konzorciumvezető képviseli a konzorciumot harmadik személyekkel szemben, ellátja továbbá a konzorcium működtetéséhez szükséges koordinációs és adminisztratív feladatokat, amely főleg a következőket jelenti:

- a projekt egészére vonatkozóan keletkező dokumentumok (pl. projekt adatlap, támogatási szerződés, projekt előrehaladásáról szóló jelentések és beszámolók, projektszintű költségvetés esetén kifizetési kérelem) aláírása és támogatóhoz történő benyújtása,
- kapcsolattartás a közreműködő szervezettel (mely kapcsolattartás kizárólag rajta keresztül történik),
- konzorcium működésének koordinálása,
- tagok tájékoztatása,

- konzorcium nevében tett nyilatkozatokat megelőzően a nyilatkozatok tartalmának többi taggal történő megismertetése,
- jelentéstételi kötelezettséggel, kifizetési igényléssel kapcsolatos dokumentumok benyújtása.

A Megállapodás aláírásával a konzorcium tagjai a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:11. §-a, 6:15. §-a, és 6:506 §-a alapján meghatalmazzák a konzorciumvezetőt, hogy a támogatási szerződést és annak esetleges módosításait, valamint a kifizetési igénylés részeként benyújtandó dokumentumokat nevükben és helyettük aláírja és benyújtja.

A támogató egy esetleges ellenőrzésről köteles a konzorciumvezetőt értesíteni, aki a tag székhelyén vagy telephelyén lefolytatott helyszíni ellenőrzés során jelen lehet. Amennyiben a projekttel kapcsolatban harmadik személyek bármely tagtól tájékoztatást kérnek, a tag köteles erről előzetesen, a tájékoztatás megadása előtt értesíteni a konzorciumvezetőt.

A konzorciumvezető köteles a támogatónak, és a projekt megvalósításának ellenőrzésére jogszabály és a támogatási szerződés alapján jogosult szervezetnek a projekt megvalósításával kapcsolatos bármilyen közléséről a tagokat tájékoztatni.

A konzorcium fenntartása és megfelelő működtetése a konzorciumvezető kötelezettsége, a mulasztásból eredő károkért a támogató irányában a konzorciumvezető tartozik felelősséggel.

A konzorciumvezető jogait és kötelezettségeit részletesen az egyes Megállapodások tartalmazzák.

V.2. A konzorcium tagjai

A konzorcium tagja csak az lehet, aki a felhívásban meghatározott követelményeknek megfelel és támogatásban részesülhet.

Támogatási kérelem benyújtása során a konzorcium tagjai kötelezettséget vállalnak arra, hogy a támogatási kérelem pozitív elbírálása esetén a projektet az abban foglaltak szerint megvalósítják, és ennek érdekében együttműködnek.

A Megállapodásban foglaltak szerint a konzorcium tagjai a támogatási kérelem pozitív elbírálása esetén a támogatói döntésben foglalt tartalommal szerződést kötnek.

A konzorcium valamennyi tagja támogatást igénylőnek, illetve kedvezményezettnek minősül, azaz megilletik a támogatást igénylők és a kedvezményezettek számára biztosított jogok, valamint vonatkoznak rá az általános – kivéve a konzorciumvezetőre vonatkozó speciális – kötelezettségek is.

Az egyes konzorciumi tagok jogait és kötelezettségeit részletesen a konzorciumot létrehozó Megállapodások tartalmazzák.

V.3. A tagok személyében történő változás, a tagság megszűnése

Konzorciumi tagok cseréje - ideértve a támogatási kérelmet benyújtó konzorciumvezető személyét is - új konzorciumi tag bevonása, konzorciumi tag kilépése az IH előzetes jóváhagyásával akkor engedélyezhető, ha

- nem változik a projekt alapvető célja,
- a tagcsere, illetve a tagok számának bővülése esetén az új tag is megfelel a felhívásban meghatározott valamennyi feltételnek, és benyújtásra kerülnek a projektgazdák számára előírt dokumentumok,
- a konzorciumvezető kilépési szándéka esetén a kilépést megelőzően a konzorciumvezetői pozíció átadása megtörténik,

- a tag kilépése esetén nem változik a konzorciumnak a projektjavaslat benyújtására vonatkozó jogosultsága (ideértve a konzorciumvezetőre vonatkozó feltételeknek való megfelelést is), kivéve, ha az új kedvezményezett jogszabályon alapuló kötelező jogutódlás következtében lép be a támogatási jogviszonyba,
- a tag kilépése esetén a tag igazolja, hogy a támogatási szerződésben és a Megállapodásban vállalt kötelezettségeinek teljesítésére a Megállapodás aláírását követően, neki fel nem róható okból beállott körülmény folytán nem képes,
- kizárás esetén a konzorciumvezető igazolja, hogy a tag tevékenysége, működése a projekt megvalósítását pénzügyi, illetve szakmai szempontból veszélyezteti,
- tagcsere nélkül az új tag bevonása indokolt.

A konzorciumi tagok jogviszonyát érintő egyéb módosítások is lehetségesek, amennyiben a felhívás, vagy a vonatkozó jogszabályok ezt lehetővé teszik.

VI. A projekt megvalósítása

VI.1. A támogatási kérelem benyújtása

Konzorciumi formában minden támogatási kérelmet be lehet nyújtani, kivéve, ha a felhívás a támogatási kérelem ilyen formában való benyújtását kizárja.

Ha az értékelés során megállapításra kerül, hogy a konzorcium valamely tagja nem felel meg a felhívásban meghatározott minden követelménynek, a támogatási kérelem mérlegelés nélkül elutasításra kerül.

A konzorcium valamely tagja által, a konzorcium nevében kötött szerződésért a tagok felelőssége egyetemleges, kivéve, ha a Megállapodás ettől eltérően rendelkezik.

A Rendelet lehetőséget biztosít arra, hogy a települési önkormányzatok a közfeladat-fejlesztési projektjeikben a megyei önkormányzat (a továbbiakban: MÖ) vagy a megyei jogú város (a továbbiakban: MJV) közreműködését kérjék a projektmenedzsment és a Rendelet 5. mellékletének 3.12.1. pontja szerinti egyéb tevékenységek ellátásához. A települési önkormányzat felkérése esetén a megyének vagy a megyei jogú városnak konzorciumi együttműködés formájában kötelező a feladatot ellátnia.

A települési önkormányzatokon kívüli közszféra szervezetek – szintén a közfeladat-fejlesztési projektjeik kapcsán – a projektmenedzsment tevékenység ellátása érdekében, a területileg illetékes kormányhivatalt kérhetik fel közreműködésre. Települési önkormányzatokon kívüli közszféra szervezet felkérése esetén a területileg illetékes kormányhivatalnak konzorciumi együttműködés formájában vagy szolgáltatásnyújtás keretében kell a felkérésnek eleget tennie.

Az alábbi táblázat összefoglalva tartalmazza a kötelező feladatellátás vonatkozásában Rendeletben rögzített együttműködési lehetőségeket:

	Megyei önkormányzat (MÖ)	Megyei jogú város (MJV)	Területileg illetékes kormányhivatal
MJV járáson belüli települési önkormányzat kérésére	TKR projektek esetén	Nem TKR projektek esetén	
MJV, illetve a települési önkormányzat által közös fenntartott önkormányzati hivatal kérésére		TKR projektek esetén	
MJV járáson kívüli, megye területén lévő települési önkormányzat kérésére	Minden projekt esetén		
Önkormányzatokon kívüli közszféra szervezetek kérésére			Minden projekt esetén

Fentiek alapján a Rendelet szerint projektmenedzsment (valamint a települési önkormányzatok esetén a Rendelet 5. mellékletének 3.12.1. pontja szerinti egyéb tevékenységek ellátása) kapcsán **konzorciumi együttműködés az alábbi esetekben merülhet fel** (az 1-4. esetekben kötelező jelleggel, míg az 5. esetben lehetőségként):

1. a megyei önkormányzat és a megyei jogú város járásán belüli települési önkormányzat között, ha a települési önkormányzat a területi kiválasztási eljárásrendben megvalósítandó közfeladat-fejlesztési projektje esetén felkéri a projektmenedzsment feladatok ellátása érdekében együttműködésre a megyei önkormányzatot;
2. a megyei önkormányzat és a megye területén lévő, a megyei jogú város járásán kívüli települési önkormányzat között, ha a települési önkormányzat bármely közfeladat-fejlesztési projektjei esetén kéri fel projektmenedzsment feladatok ellátására a megyei önkormányzatot;
3. a megyei jogú város és a megyei jogú város járásán belüli települési önkormányzat között, ha települési önkormányzat nem területi kiválasztási eljárásrendben megvalósítandó közfeladat-fejlesztési projektje esetén kéri fel projektmenedzsment feladatok ellátására a megyei jogú várost;
4. a megyei jogú város és a megyei jogú város területén lévő közös önkormányzati hivatal fenntartó települési önkormányzat(ok) között, ha a települési önkormányzat(ok) a területi kiválasztási eljárásrendben megvalósítandó közfeladat-fejlesztési projektje(i) esetén kéri(k) fel projektmenedzsment feladatok ellátására a megyei jogú várost;
5. a megyei kormányhivatal és a megye területén lévő, nem önkormányzati közszféra szervezet között, ha az adott közszféra szervezet bármely közfeladat-fejlesztési projektje esetén kéri fel projektmenedzsment feladatok ellátására a területileg illetékes kormányhivatalt.

Az 1-4. esetekben a települési önkormányzat felkérésének a megyei önkormányzat, illetve a megyei jogú város köztulajdonú gazdasági társaság mellett az általa alapított költségvetési szerv konzorciumi partnerként történő „felajánlásával” is eleget tehet.

A Megállapodás 3.3. pontjában található táblázat kitöltése során az alábbiakat kell figyelembe venni:

- 1.) A konzorciumi tag nevének megjelenítésekor fel kell tüntetni a projektmegvalósítás érdekében együttműködő konzorciumi partnereken kívül a fenti táblázatban foglaltak alapján a projektmenedzsment tevékenységek ellátása érdekében felkért megyei önkormányzatot, megyei jogú várost, vagy az általuk kijelölt gazdálkodó szervezetet, költségvetési szervet is.
- 2.) Fontos, hogy a konzorciumi tag tevékenységét részletesen írják le annak érdekében, hogy a felelősség a későbbiekben pontosan megállapítható legyen. Ez alapján kell pontosan meghatározni az elszámolható költséget és a támogatás összegét.

VI.2. A támogatás folyósítása

A Megállapodás 3.5. táblázatának kitöltése során fontos figyelembe venni, hogy amennyiben a konzorciumok tagjai eltérő támogatási intenzitással részesülnek támogatásban, úgy a projekt vonatkozásában átlagos támogatási intenzitás számítandó.

A projekt egészét tekintve, **azaz a konzorciumra, mint egységes egészre** kell alkalmazni:

- a projekt mérföldkövei teljesítésének kötelezettségét,
- a pénzügyi vonatkozású szerződésmódosítási okokat,
- a kifizetés igénylés, előlegigénylés benyújtására vonatkozó korlátokat, és
- az előleg elszámolásának megkezdésére vonatkozó előírást, **ami azon legkorábbi időponttól értendő, amellyel a konzorcium (bármely tagjának) részére az előleg kifizetésre került.**

Jelen útmutató alapján tehát a Rendelet 117.§ (7) bekezdésében foglalt szabályt – miszerint a Kedvezményezettnek az előleg kifizetését követő 12 hónapon belül időközi kifizetési igénylést kell benyújtania –, bármely konzorciumi tag által benyújtott kifizetési igénylés teljesíti a konzorcium egészére (minden tagjára) nézve.

A projekt elszámolható költségei alapján **tagonként kell meghatározni azon költségek körét**, amelyek esetén utófinanszírozású tevékenységekre jutó támogatási előlegigénylésre, illetve fordított áfa megelőlegezésére van lehetőség.

A konzorcium tagja köteles visszafizetni a támogatási előleget, ha nem nyújt be igénylést időközi kifizetésre a támogatási előleg, vagy több részletben történő előlegfolyósítás esetén, annak első részlete kifizetésétől számítva, a 117. § (7)-ban meghatározott időszakon belül, - illetve a benyújtott kifizetési igénylés vagy más körülmény – így különösen a helyszíni ellenőrzés tapasztalatai – a támogatás nem rendeltetésszerű felhasználását bizonyítja.

A támogatási előlegigénylést, valamint kifizetési igénylést a konzorcium vezetője nyújthatja be azzal, hogy a konzorciumi tag részére igényelt támogatási előleggel, valamint a konzorciumi tag nevére kiállított elszámoló bizonylatokkal kapcsolatos információkat a konzorciumi tag is rögzítheti a monitoring és információs rendszerben.

Kifizetési igénylést (saját nevére szóló számláival) a konzorciumi tag is benyújthat.

Az előleg folyósítása, valamint utófinanszírozás esetén a támogatás utalása a konzorciumi tag számára közvetlenül történik.

Beruházás esetén - jogszabály eltérő rendelkezése hiányában - annak a tagnak kell aktiválnia a bekerülési érték részét képező költséget, amely tag nevére a bizonylatot kiállították. Közös beszerzés esetén a szállítónak az egyes tagokat érintő részokról külön tagonkénti bizonylatot kell kiállítania.

A konzorciumi tagok által vállalt tevékenységek megvalósítása során az alacsonyabb intenzitású tevékenységre történő átcsoportosítás a megítélt támogatás csökkenésével, a magasabb intenzitású tevékenységre történő átcsoportosítás az elszámolható költség csökkenésével jár.

Nem szükséges a támogatás fogadására elkülönített bankszámlát nyitni a támogatás szerződészerű felhasználásának ellenőrzése az elkülönített számviteli nyilvántartás alapján történik.

VI.3. Biztosítéknyújtás

Konzorcium esetén minden konzorciumi tagnak nyújtania kell a kötelező biztosítékokat, ha a ráeső támogatási összeg meghaladja a 20 millió forintot és a Rendelet 84. § alapján nem mentesül ezen kötelezettsége alól.

A konzorciumi tag által nyújtandó biztosíték mértéke a konzorciumi tag részére juttatott támogatási összeg.

Biztosítéknyújtásra nem kötelezett konzorciumi tag a biztosítékmentességet más konzorciumi tagra nem terjesztheti ki.

Ha a projekt támogatási összege meghaladja az 50 millió forintot, a fenntartási időszakban azon konzorciumi tagoknak is szükséges a konzorciumi tag részére juttatott támogatási összeg 50%-ának megfelelő mértékű biztosítéket nyújtaniuk, amelyekre jutó támogatás egyenként nem haladja meg az 50 millió forintot, feltéve, hogy a Rendelet 84. § szerint nem mentesülnek a biztosítékadási kötelezettség alól.

Mentes a biztosítéknyújtási kötelezettség alól többek között:

- a költségvetési szerv,
- az egyházi jogi személy,
- a helyi önkormányzat, a nemzetiségi önkormányzat, az önkormányzatok egyéb társulása, ha a támogatás teljes egészében önként vállalt helyi közügy megoldását vagy önkormányzati kötelező feladat ellátását szolgálja, továbbá, ha a fejlesztés tárgya vagy a fejlesztés eredményeként létrejövő vagyontárgy önkormányzati törzsvagyron, vagy azzá válik.

A Rendelet 84. §-a további mentességeket is meghatároz.

A konzorciumi tag az általános biztosítékmentességi szabályokon kívül akkor mentesülhet a biztosítéknyújtása alól, ha a Rendelet 1. mellékletének 77.3. pontja alapján valamely konzorciumi tag a biztosítéknyújtási kötelezettségét átvállalja.

VI. 4. A közbeszerzési eljárás lefolytatása

A konzorciumi tagok a közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLIII. törvény (továbbiakban Kbt.) 29. §-nak alkalmazásával meghatalmazhatják a konzorciumvezetőt, hogy nevükben közbeszerzési eljárást folytasson le. Ebben az esetben az eljárást megindító felhívásban fel kell tüntetni, hogy a konzorciumvezető mely tag(ok) nevében (is) folytatja le a közbeszerzési eljárást. Ez a közös közbeszerzési eljárás azonban nem eredményezheti a meghatalmazást adó konzorciumi tagokra, mint ajánlatkérőkre a Kbt. alapján alkalmazandó szabályok megkerülését.

A közös közbeszerzési eljárás alapján megkötendő szerződésben pontosan hivatkozni szükséges a számlázás rendjéről, a teljesítés alapján kiállítandó számlák tagok közötti megoszlásáról. Közös

közbeszerzés esetén a szállítóknak az egyes tagokat érintő részokról külön tagonkénti bizonylatot kell kiállítania.

Felhívjuk a figyelmet, hogy amennyiben a konzorciumvezető önállóan, saját nevében folytatja le az eljárást, az eljárás eredményeként megkötött szerződés alapján támogatás folyósítása a tagok részére nem történhet.

A konzorciumi tagok önállóan, saját nevükben is lefolytathatnak közbeszerzési eljárást, azonban az nem eredményezheti a Kbt. alapján alkalmazandó szabályok megkerülését (pl. egybeszámitási szabályok figyelmen kívül hagyását).

VI.5. Szabálytalanság

Amennyiben a támogató szabálytalanság vagy a támogatási szerződés megszegése miatt már kifizetett támogatás visszafizetését rendeli el, a tag köteles az általa okozott szabálytalanság és/vagy szerződésszegés miatt visszakövetelt összeget közvetlenül a támogató részére visszafizetni, az erre irányuló felszólításában foglaltak szerint.

Konzorciumi tagként egyetemleges felelősséget kell vállalni, kivéve, ha a konzorciumi megállapodásban rögzítésre került a konzorcium tagjainak önálló felelőssége az általuk vállalt projekttevékenységek végrehajtásáért. Abban az esetben azonban, ha a tagok közreműködésének mértéke a szabálytalanság és/vagy a szerződésszegés elkövetésében nem állapítható meg, és a visszakövetelt összeg visszafizetésére a támogató felszólítására a visszafizetési felszólításban meghatározott időpontig nem került sor, a követelés teljes összege bármely taggal szemben érvényesíthető.

A kilépő tagot a kiválást követően is, a támogatási szerződés megszűnéséig terheli a kiválás időpontjáig megvalósult tevékenységekkel és benyújtott dokumentumokkal kapcsolatos szabálytalanságokért való helytállás.

VII. Egyéb rendelkezések

A vonatkozó jogszabályok módosítása automatikusan módosítja jelen Útmutatót.

Az Útmutatót a hatályba lépésekor folyamatban lévő ügyekben is alkalmazni kell.

A konzorciumi együttműködésre mind a Megállapodásban, mind pedig a jelen Útmutatóban foglaltakat együttesen kell alkalmazni.

Az Útmutató a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) 7. prioritási tengelye keretében elérhető Közösségi szinten irányított városi helyi fejlesztések (CLLD) megvalósítása érdekében létrejövő konzorciumi együttműködési formára nem vonatkozik.

